

XVI. Musiikkilautakunta.

Musiikkilautakunnan kertomus toiminnastaan soitantokautena 1916—1917 oli seuraava:

Lautakunnan
jäsenistö.

Soitantokautena 1916—17 kuuluivat musiikkilautakuntaan arkitehti Hugo Lindberg puheenjohtajana, toimittaja A. R. Frenckell varapuheenjohtajana, apteekkari Edw. Stigzelius, professori Axel Wallgren, vapaaherra Seb. Gripenberg, johtaja Erkki Melartin ja johtaja E. W. Walldén valittuina 1917 vuoden loppuun.

Kaupunginor-
kesterin toi-
minta.

Tänä soitantokautena jatkettiin kaupunginorkesterin toimintaa pääasiassa saman työsuunnitelman mukaan kuin edellisenäkin. Orkesterin miesluku lisättiin 53:sta 55:ksi, joka lisäys oli välttämätön, jotta orkesteri voitaisiin vuokrata yhtäaikaa kahdelle eri taholle, eritoten teatterinäytäntöihin. Katsoen niihin vaikeuksiin, jotka olevissa oloissa kohtasivat soittajain saantia orkesteriin, täytyy sen kokoonpanon tänä soitantokautena katsoa onnistuneen täysin tyydyttävästi sekä vastaavan orkesterin taiteellista tasoa. Hyvin tarpeellista apua sai kaupunginorkesteri Helsingin torvisoitokunnalta soitantokaudelta sovitusta kohtuullisesta korvauksesta.

Kaupunginorkesterin johtajana toimi tänä soitantokautena professori Robert Kajanus tilapäisten johtajain keralla. Kapellimestari Georg Schnéevoigt oli tunnetusta syystä estynyt täyttämästä sopimuksen mukaisia velvollisuuksiaan.

Orkesterin toiminnalle vahvistetun työsuunnitelman mukaan on annettu seuraavan laatuaisia ja seuraava määrä konsertteja:

17 symfoniakonserttia järjestettyinä kahteen tilaussarjaan. Toinen, syyskauden sarja, käsitti 8, toinen, kevätkauden sarja, 9 konserttia. Näistä konserteista johti professori Kajanus 8, johtaja Karl Ekman 2, kapellimestari G. Fitelberg (Pietari) 1, johtaja Erkki Melartin 2, kapellimestari Albert Coates (Pietari) 1, professori Jean Sibelius 1, säveltäjä Selim Palmgren 1 ja professori W. Safonoff 1.

Sitä paitsi annettiin 16 helppotajuista sekä 12 kansansymfonia-konserttia.

Professori Kajanuksen joulukuun 2 päivänä 1916 olleen 60-vuotispäivän juhlimiseksi toimeenpani kaupunginorkesteri juhlasym-

foniakonsertin. Edelleen avusti orkesteri 42 ooppera- ja balettinäytännössä, 227 teatteri- ja operettinäytännössä, 3 oratorikonsertissa, 3 johtajakonsertissa sekä säestäjänä 18 konsertissa.

Edellä mainituissa tilauskonserteissa esiintyivät solisteina: rouvat Ida Ekman (laulu), Raisa Vogt-Sudarskaja (piano) ja Sigrid Schnéevoigt (piano), neidit Bertha Crawford (laulu), Erna Gräsbeck (lauluosa Melartinin symfoniassa), Signe Liljeqvist (laulu), Thelma Given (viulu), Ingeborg Liljeblad (laulu) ja Pia Ravenna (laulu) sekä herrat S. Schapiro (viulu), Selim Palmgren (piano), Ernst Linko (piano) ja Ilmari Hannikainen (piano).

Molemmissa tilaussarjoissa esitettiin seuraavat sävellykset: Tschaiikowsky: Symfoniat n:ot 4,5 ja 6, Francesca da Rimini, Ouverture Fantasia Romeo et Juliette, Pianokonsertti B-moll; Rimsky-Korsakow: Scheherazade, symfooninen runo Tuhannesta ja yhdestä yöstä, Sarja oopperasta Kullattu kukko, La grande Pâque russe; Scriabin: Symfonia n:o 1; Kalinnikow: Symfonia n:o 1; Rachmaninoff: Konsertti Fissmoll pianolle orkesterin säestyksellä; Glazounow: Sarja baletista Raymondä; Smetana: Alkusoitto oopperaan Myyty morsian, Moldau, symfooninen runo; Chopin: Pianokonsertti F-moll; Beethoven: Symfoniat n:ot 3, 5, 6, 7, 8, Alkusoitto Leonore n:o 3, Alkusoitto oopperaan Coriolan, Konserttiaaria (Ah perfido); Mozart: Symfonia n:o 1 (Jupiter); Schubert: Symfonia n:o 4 (keskenräinen); Berlioz: Symphonie fantastique, Alkusoitto Le Corsaire, L'île inconnue; Cesar Frank: Symfonia D-moll (La Procession); Dvorák: Symfonia E-moll (Uudesta maailmasta); Conus: Viulukonsertti; Paganini: Viulukonsertti; Delibes: Kelloaaria oopperasta Lakmé; Lalo: Rhapsodie norvégienne; Liszt: Mefistovalssi; Händel: Aaria Ah mio cor, Aaria oopperasta Partenope; Rossini: Rosinan aaria oopperasta Sevillan parturi; Massenet: Elegie; Gretschaninoff: Berceuse; Alabjeff: Satakieli; Ernst Linko: Pianokonsertti; Ernst Mielck: Suomalainen sarja; Ikonen: Symfooninen runo Kaukaiset saaret; Madetoja: Symfonia n:o 1; Melartin: Symfonia n:o 4 (Kesäsymfonia), Kristuslapsen kehtolaulu, Ritorno; Selim Palmgren: Vuodenajat, Metamoorfooseja; Jean Sibelius: Satu, Meren rannalla, Melisande rukin ääressä ja Pastorale sävellyksestä Pélleas ja Melisande, Aallottaret sekä symfoniat n:ot 3, 4 ja 5.

Yleisön suhtautumisesta konsertteihin mainittakoon, että myytyjä pääsylippuja, tilaukset lukuun otettuina, oli soitantokauden aikana keskimäärin;

symfoniakonserteissa	noin 350
helppotajuisissa konserteissa	„ 300

Konserteissa kävijäin luku osoittaa siis melko suurta vähene-
mistä edellisen soitantokauden konserttiyleisön lukuisuuteen ver-
raten.

Taloudellinen
tulos.

Työvuoden toiminnan taloudelliseen tulokseen nähden viita-
taan tässä seuraavaan tauluun toukokuun 31 päivältä 1917:

A. Tulot.

	Musiikkilautakun- nan budjettilaskel- mien mukaan 1/1 1917—31/12 1917.				Bruttotulot 15/9 1916—31/5 1917.			
Siirto kevästä 1916	—	—	—	—	6,917	39		
Säästökassatilin korko	—	—	—	—	91	27	7,008	66
Kaupungin apumaksu	—	—	80,000	—	—	—	62,319	30
17 symfoniakonserttia	32,000	—	—	—	29,081	60		
16 helppotajuista konserttia	15,000	—	—	—	6,958	30		
12 kansansymfoniakonserttia	12,000	—	—	—	4,635	20		
42 ooppera- ja balettinäytäntöä	14,000	—	—	—	17,050	—		
216 teatteri- ja operettinäytäntöä	35,000	—	—	—	48,250	—		
Näyttämösoitantoa (18 näytäntöä)	400	—	—	—	440	—		
3 oratooria	1,000	—	—	—	1,400	—		
3 johtajakonserttia	1,200	—	—	—	800	—		
Säestys (18 konserttia)	4,000	—	—	—	7,020	—		
Ylimääräiset konsertit	5,400	—	120,000	—	—	—	115,635	10
Smk	—	—	200,000	—	—	—	184,963	06
							Vajaus	15,036 94
							Yhteensä Smk	200,000 —

B. Menot.

	Musiikkilautakun- nan budjettilaskel- mien mukaan 1/1 1917—31/12 1917.				Todelliset menot 15/9 1916— 31/5 1917.			
Palkat	—	—	152,490	—	—	—	137,153	16
Konserttikulut:								
Poliisiluvat	1,000	—	—	—	521	56		
Lippujen painatus	2,700	—	—	—	1,714	—		
Vuokra, valo, vahtim. yliopistossa ..	2,500	—	—	—	2,009	—		
" " " Kansantalossa	3,000	—	—	—	1,116	—		
Helppotajuisissa konserteissa kulje- tus- ja vahtim. kulut	1,000	—	—	—	616	58		
Harjoitushuoneiston vuokra, valo, siivoaminen	1,400	—	—	—	1,534	—		

	Musiikkilautakun- nan budjettilaskel- mien mukaan 1/11917—31/12 1917.			Todelliset menot 15/9 1916—31/5 1917.		
Symfoniakonserttien solistit	9,000	—	—	10,250	—	
Torvisoittokunnan tilapäisavustus ..	1,500	—	—	1,762	50	
Muu tilapäinen lisämiehistö	3,000	—	25,100	895	—	20,418 64
Ilmoitukset	—	—	4,500	—	—	3,851 28
Nuottien hankinta ja kirjoitus	—	—	5,000	—	—	629 90
Muut kulut:						
Sähkösanomat	500	—	—	209	61	
Kuljetuskulut	2,000	—	—	657	50	
Matkakulut	2,500	—	5,000	1,579	18	2,446 29
Taloudenhoito	5,000	—	—	4,490	—	
Tarverahat ja arvaamattomat menot ..	2,910	—	7,910	862	—	5,352 —
	Smk	—	200,000	—	—	169,851 27
				Säästö		30,148 73
				Yhteensä Smk		200,000 —

Taulusta näkyy, että kaupunginorkesterin työn taloudellinen tulos myöskin työvuonna 1916—17 oli varsin suotuisa. Kaupungin takaa-
maa apumaksua kaupunginorkesterin voimassapitoon, joka apumaksu
on laskettu 80,000 markaksi soitantokautta kohti, ei ole tarvinnut koko-
naan käyttä. Vuoden vaihteessa 1916—17 oli säästöä 17,377 mark-
kaa, joka määrä tilinpäätöstä tehdessä jäi kaupunginkassaan. Vii-
meksi päättyneenä kevätkautena tosin nostettiin kaupunginkassasta
40,000 markkaa budjettiin merkitystä määrärahasta mutta tilit osoitta-
vat kaupunginorkesterin hyväksi säästöä Smk 15,111: 79, joka määrä
on siirretty syyskauteen mahdollisten lisäkustannusten varalle.

Musiikkilautakunnan voimassa olevan johtosäännön mukaan
on taloudenhoitaja velvollinen kuukausittain, viimeistään seuraavan
kuukauden 5 päivänä musiikkilautakunnalle antamaan kaksin kapp-
lein laaditun tilin siihen kuuluvine todisteineen sekä vahvistetun
kaavakkeen mukaisen, tuloja ja menoja osoittavan taulun. Kohta
näiden asiakirjain saavuttua ovat musiikkilautakunnan puheen-
johtaja ja sihteeri ynnä vuorotellen yksi lautakunnan jäsen kunkin
kuukauden alussa toimittaneet tilintarkastuksen, ja on näissä kuu-
kausitarkastuksissa tilien aina havaittu olevan kunnossa ja kassan
pitävän yhtä kirjain kanssa. Kuukausitilit todisteineen on heti
toimitettu rahatoimikamariin edelleen tarkastettaviksi.

Tärkeimmät
hallintotoimet.

Kuukausitilien
tarkastus.

Kirjelmässä syyskuun 21 päiväältä 1916 lähetti musiikkilautakunta
säädettyssä järjestyksessä rahatoimikamariin seuraavan vuoden
budjettilaskelman. Budjettia järjestäessään hyväksyi kaupungin-
valtuusto musiikkilautakunnan ehdotuksen kaikin puolin.

1917 vuoden
budjettilas-
kelma.

Kannatusapua
nauttivain
kulttuuriyri-
tysten val-
vonta.

Kysymys or-
kesterin asetta-
misesta vaki-
naiselle kan-
nalle ja kesälo-
man hankkimis-
esta soittajille.

Musiikkilautakunnan toimenä olevan kaupungin avustamain kulttuuriyritysten valvonnan on lautakunta järjestänyt ja jakanut jäsentensä kesken samalla tavoin kuin edellisenäkin soitantokautena.

Kevätlukukauden 1917 lopussa meni umpeen se kolmen vuoden aika, jonka kuluessa kaupunginorkesteria oli kaupunginvaltuuston maaliskuun 10 päivänä 1914 tekemän päätöksen mukaan voimassa pidettävä kunnallisena yrityksenä. Tämä määräaika oli pantu sen johdosta, että pidettiin suotavana sen kuluessa saavuttaa tarpeellista kokemusta siitä, missä määrin oli mahdollista pysyttää yritys kunnallisena laitoksena ja miten se lopullisesti muodostuisi. Orkesteriyrityksen toiminta on kuitenkin kuluneina vuosina jatkunut oloissa, joita ei voi pitää ohjetta antavina kaupunginorkesterin vastaiseen rahoittamiseen nähden. Sotatilän johdosta, joka mitä tuntuvin on vaikuttanut paikkakuntamme musiikkioloihinkin, on käynyt vaikeaksi orkesteriin saada tarvittavia ulkomaisia soittajia, ja orkesterisoittajain palkkausperiaatteet ovat melko suuressa määrässä muuttuneet. Sota-aikana ei sitä paitsi ent. seurahuoneella oleva kaupungin konserttisali ole ollut käytettävänä, ja eräät kustannukset ovat tuntuvasti kohonneet. Myöskin yleisön lukuisuuteen ja konserttien johtoon nähden on täytynyt ottaa lukuun tavallisuudesta poikkeavia seikkoja, jotka eivät oikeuta tekemään varmoja johtopäätöksiä vastaisuuteen nähden.

Näistä syistä oli musiikkilautakunta sitä mieltä, että kysymys kaupunginorkesterin vastaisesta pysyttämisestä vakinaisena laitoksena sekä sen yhteydessä kysymys vuosipalvelussopimuksen ja turvallisemman aseman takaamisesta orkesterin kantajoukolle olisi sopiva lykätä siksi, kunnes soitannollisen elämän alalla säännöllisempiin oloihin sodan päätyttyä jälleen oli päästy, minkätähden orkesteri olisi toistaiseksi ja ainakin vielä vuosi pysytettävä tähänastisella väliaikaisella kannalla. Budjettikirjelmässään lautakunta sentähden kaupunginvaltuustolle esitti, että edellä mainittu määräaika pitennettäisiin soitantokauden 1917—18 loppuun. Tämän ohessa lautakunta valtuustolle lausui varmasti toivovansa, että orkesteriyritys, joka jo nykyisissä tukalissa oloissa oli osoittautunut sekä taiteellisesti että taloudellisesti elinvoimaiseksi ja jolla oli tärkeä tehtävä täytettävänä maamme sivistyselämässä, aikansa pääsisi vakituisen, vuoden umpeen toimivan kunnallisen laitoksen asemaan.

1917 vuoden budjetin järjestämisen yhteydessä kaupunginvaltuusto hyväksyi tämän esityksen. Kaupunginviranomaisten päätöksellä on siis määrätty, että väliaikaista tilaa on edelleen jatkuva vuosi sekä että lautakunnan on ensi soitantokauden kuluessa valmistettava kysymystä orkesteriyrityksen asettamisesta vakinaiselle kannalle ja hyvissä ajoin ennen soitantokauden loppua annettava

ehdotuksensa kaupunginvaltuustolle. Tätä ehdotusta laatiessaan on lautakunta myös ottava tarkastettavaksi kysymyksen orkesterin jäsenten palkkaeduista ja kesälomasta.

Budjetin yhteydessä käsittelee musiikkilautakunta kysymystä, miten lautakunnan ja kotimaisten säveltäjien välinen suhde olisi sopivasti järjestettävä, siinä tapauksessa että uutuuksia tarjottiin kaupunginorkesterin esitettäväksi. Kun maassamme ei ole tähän asti ollut yhtymiä, joiden tarkoituksena olisi ostaa ja kustantaa kotimaisten säveltäjien teoksia, on musiikkilautakunnassa lausuttu suotavaksi, että Helsingin kaupunki musiikkilautakuntansa välityksellä ottaisi tämän toimekseen sekä että budjettiin merkittäisiin tarpeellinen määräraha palkkioiden maksamiseksi sävelteoksista, joita tekijät ovat tarjonneet kaupunginorkesterin esitettäväksi.

Kysymys uutuusien esittämisoikeudesta.

Musiikkilautakunta myöntää tämän ehdotuksen ansaitsevan huomiota, mutta on kuitenkin sitä mieltä että, niin suotavaa kuin olisikin, että kotimaista säveltaidetta kaikin tavoin tuettaisiin ja edistettäisiin, tämän koko maamme hyväksi tulevan säveltaiteen taloudellista tukemista ei olisi pantava yksinomaan pääkaupungin velvollisuudeksi, se kun sitä paitsi on ottanut suorittaakseen tuntuvia kustannuksia soitannollisen elämän voimassa pitämisestä.

Niin kauan kuin orkesteriyrittäjä on väliaikaisella kannalla, ei kaupunki näy kohtuudella voivan ottaa suorittaakseen mainittavia kustannuksia kotimaisten säveltäjien teosten ostosta, vielä vähemmän käydä harjoittamaan kustannustoimintaa. Voidakseen kuitenkin, sikäli kuin kohtuudella näytti käyvän päinsä, ylenmäärin rasittamatta budjettia edistää tätä kannatusta ansaitsevaa tarkoitusta, katsoi lautakunta voivansa korottaa nuottien hankintaa ja kirjoitusta varten olevan määrärahan 5,000 markkaan. Siten saisi musiikkilautakunta tilaisuuden tähänastista laajemmassa mitassa kustantaa kaupunginorkesterin esitettäväksi tarjottujen sävelteosten nuottien kirjoitusta.

Tämän edun vastikkeeksi varaisi musiikkilautakunta kaupunginorkesterille oikeuden teoksen ensiesitykseen sekä täällä esittää sitä kussakin eri tapauksessa sovitut määräkerrat, minkä ohessa kirjoitetut nuotit liitettäisiin orkesterin kirjastoon. Jos tulisi kysymys teoksen esittämisestä useampia kertoja kuin on sovittu, olisi säveltäjän kanssa tehtävä sopimus hänelle ehkä maksettavasta palkkiosta. Säveltäjä säilyttäisi muutoin tekijäoikeutensa ja olisi siis oikeutettu myymään sävelteoksen ja sen esittämisoikeuden muille, kuitenkin säilyttämällä kaupungille edellä mainitun oikeuden. Niinkään olisi säveltäjä oikeutettu pyynnöstä saamaan nuotit lainaksi orkesterin kirjastosta joksikin lyhyeksi ajaksi teoksen esittämiseksi toisella paikkakunnalla.

Lisämääräraha
torvisoittokun-
nalle.

Kokouksessaan kesäkuun 6 päivänä 1916 myönsi kaupunginvaltuusto Helsingin torvisoittokunnalle 9,000 markan määrärahan sen voimassa pitämiseksi mainitun vuoden kesäkuukausina. Kun torvisoittokunta kuitenkin vasten luuloa sai tuona aikana työpaikan ja odottamattomia tuloja, ei määrärahaa tarvinnut käyttää, vaan säästyivät se kaupunginkassaan, mistä lautakunta ilmoitti kaupunginvaltuustolle kirjelmässä syyskuun 20 päivältä 1916.

Musiikkiopis-
ton oppilas-
liput.

Kokouksessaan syyskuun 7 päivänä 1916 päätti musiikkilautakunta, helpottaakseen musiikkiopiston oppilaiden pääsyä symfoniankonsertteihin, antaa opiston käytettäväksi erään määrän alennuslippuja, ellei tilaa konserttitalissa ollut kokonaan tai miltei kokonaan tilattu.

Vuokratariiffin
kodifioiminen.

Kokouksessaan syyskuun 20 päivänä 1916 vahvisti lautakunta kodifioitun tariffin, jossa oli kaikki orkesterin vuokrausta koskevat määräykset.

Konserttitalia
sekä taidenäyt-
telyrakennuk-
sen, oopperata-
lon ja musiikki-
opistotalon
tonttipaikkoja
koskevat kysy-
mykset.

Rahatoimikamarin läheteiden johdosta käsitteli musiikkilautakunta valmistelevasti vakuutusosakeyhtiö Kalevan tarjousta rakentaa konsertti- ja juhlasalin Helsingin kaupunkia varten sekä panivireille kysymyksen tonttipaikkain luovuttamisesta taidenäyttelyrakennukselle, oopperatalolle sekä musiikkiopiston tarpeisiin. Näistä asioista antoi lautakunta lausunnot rahatoimikamarille kirjelmässä helmikuun 9 päivältä 1917¹⁾. Kaupunginvaltuusto teki näistä asioista päätöksensä huhtikuun 17 päivänä 1917 pääasiassa lautakunnan ehdotusten mukaisesti.

Orkesterisoit-
tajain vaati-
mukset orkes-
teriyrityksen
uudestijärjes-
tämistä, sopi-
muskaa vakkei-
den muuttami-
sesta y. m.

Kevään 1917 kumoustopahtumain herättämä yleinen työllöttömyys ulotti vaikutuksensa kaupunginorkesterinkin henkilökuntaan. Kahdessa huhtikuun 12:ntenä ja 19:ntenä 1917 päivätyssä kirjelmässä soittajat vaativat orkesteriyrityksen asettamista vaki-naiselle kannalle ja kesäloman hankkimista henkilökunnalle, minkä ohessa vaadittiin sopimuskaavakkeita ja järjestyssääntöjä tarkistettaviksi. Sitä paitsi esittivät soittajat eräitä syytöksiä kapellimestari Apostolia vastaan ja vaativat häntä erotettavaksi.

Näitä vaatimuksia ja kanteluja käsitellessään musiikkilautakunta päätti evätä esityksen orkesteriyrityksen asettamisesta vaki-naiselle kannalle, mihin nähden lautakunta viittasi kaupunginvaltuuston asiasta tekemään päätökseen. Kun ei musiikkilautakunta kuitenkaan voinut olla ottamatta huomioon sitä tukalaa tilaa, johon soittajat kesällä joutuisivat elantokustannusten kohoamisen johdosta, teki lautakunta kirjelmässä huhtikuun 26 päivältä 1917 kaupunginvaltuustolle esityksen kaikkiaan 22,575 markan suuruisen kalliinajanavustuksen antamisesta orkesterin kantahenkilökunnalle.

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:ot 7 ja 16.

Sen ohessa anoi lautakunta valtuutta saada harkinnan mukaan pidentää orkesterin jäsenten kanssa soitantokaudeksi tehdyt sopimukset toukokuun loppuun sekä soitantokaudelta 1917—18 tehdä uudet sopimukset syyskuun 1 ja kesäkuun 1 päivän väliseksi ajaksi ¹⁾. Tähän esitykseen kaupunginvaltuusto myöntyi toukokuun 8 päivänä 1917.

Edelleen tarkisti lautakunta sopimuskaavakkeet ja järjestys-säännön soittajain ehdottamaan suuntaan. Uudet kaavakkeet ja muutetun järjestyssäännön lautakunta vahvisti toukokuun 9 päivänä 1917. Vaatimuksen herra Apostolin erottamisesta lautakunta sitä vastoin perusteettomana hylkäsi.

Musiikkilautakunta on ryhtynyt toimiin sen orkesterisoittajamäärän hankkimiseksi, mikä ennestään olevan kantajoukon lisäksi tarvitaan kaupunginorkesterin saattamiseksi täyteen mieslukuun. Nämä toimenpiteet on likimittäin loppuun suoritettu tämän kertomuksen valmistuessa.

Valmistelutoimia soitantokauden 1917—18 varalle.

Orkesterin johto ensi soitantovuodeksi on uskottu professori Kajanukselle, jonka kanssa on välikirja tehty. Moniaita konsertteja johtavat koti- ja ulkomaiset johtajat.

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 28.